

Željam roditeljev zaradi dela je samo toliko ustrezati, kolikor se ne zavajajo ob red in šolsko pravilo.

§. 79. Umno gospodinjstvo naj obseza:

- a) uk, iz česa, kakova, kako narejena in po čem je tvarina, katera je v delu;
- b) uk o najvažnejših redilnih stvaréh, o njih kupovanji in rabi;
- c) uk o raznih verstah in mnogolični rabi rokotorov;
- d) uk o tistem orodji in pripravah, ki so gospodinjstvu potrebne;
- e) uk o človeškem prebivališči in strežbi bolnikom.

Snov umnega gospodinjstva naj se razdeli po gornjih stopinjah uka.

§. 80. K uku potrebno orodje in tvarino je dekletom s seboj prinesti. Ako ne prinesó, naj krajna učilnična oblast prime roditelje ali njih namestnike, da pripravijo, česar se pogreša. Ako roditelji ali njih namestniki tega ne storé, naj krajna učilnična oblast preskerbí ob njihovih stroških.

Ubožnim deklicam potrebščino pripravijo tisti, katere veže postava.

§. 81. Krajni učilnični oblasti je na izvoljo dano, da nadzor ženske delovne šole izroči ženskemu odboru domačih občanek.

Temu odboru je potem nálog, da časi pride v učilnico pogledat, in da krajni učilnični oblasti podaje nasvete, kateri bi šoli utegnili biti na korist.

§. 82. Kar se tiče hoje v delovno šolo, odpusta iz nje, ustrahovanja, dolžnosti učiteljic, preskušenj in spričeval, sploh veljajo določbe o ljudskih učilnicah. Kjer je delovna šola združena z ljudsko, naj se udeleži tudi šolske preskušnje ali svečanosti, in o tej priliki naj ženske rokotvore pokaže vsacemu na videž. Tudi spričevala tacih delovnih šol naj se združijo sè spričevali ljudske učilnice.

Končna določba.

§. 83. Obraze k raznim uradnim spisom (zapisovalnikom, razrednikom, imenikom, spričevalom, šolskim poročilom i. t. d.) učilnici načertava deželna učilnična oblast, katera daje tudi temu potrebna napotila.

Metelko

v
slovenskem slovstvu.

6. Bil je Metelko kranjski tolmač in slovenil je nemške ukaze in razglase deželnega vladarstva. To delo mu je bilo časih dokaj težavno. Mnogo truda so mu prizadévale posebno lastne imena mest, tergov, vasi, posamesnih krajev; nemške pa slovenske se vselej ne vjemajo in so dostikrat popolnoma različne. Kolike pomote se v tem lahko primérijó človeku! Oberne se toraj Metelko 30. novembra 1822 v posebni prošnji do deželnega vladarstva, naj ono dá popisati krajevne imena po Kranjskem. Pomagam si, pravi, kakor morem; nekatere imena so čisto neznane; poprašujem sím ter tje tudi pismeno, pa vendar vselej prave ne izvém: ta mi pové tako, drugi drugače, na pr. Wabenfeld se mi imenuje Babno polje, Babje polje in Babja poljica, Freythurn Pobrérzje in Podbrérzje, Kréutzdorf Križéva vas in Križna vas. Brez dvombe je pravo le eno, in sicer, ktero je ravno v tistem kraju navadno.

Neudorf bi človek mislil je po slovensko Nova vas, ali grad Neudorf se kliče Zaverh. Prestaviti je časih treba hitro. To mi daje pogum prositi, naj stori to visoka vlada. Zgoditi bi se moglo po okrajnih gosposkah ali še bolje po duhovnih, ki so v službah tu in tam po deželi. Paziti bi bilo, da se pišejo lastne imena kar se dá pravilno s pristavljenim rodivnikom, da se ognemo mnogoterim pomotam itd.

Deželna vlada mu je prošnjo koj uslišala ter 4. decembra to reč ukazala vsem trem okrožnim glavarjem, naj jo zveršijo po svojih okrajnih gosposkah. L. 1823, veli, bode popisovanje vojasko; pri tem se vdeležujejo okrajni vradniki in župniki s farnimi bukvami. Naj se tedaj na tanko popišejo krajevne imena po nemški in po kranjski. Kar je tako naukazala, naznani tudi Metelkotu s pristavkom, da mu hoče potem izročiti ves imenik. Metelko pa koj čuti, da vlada ni razumela, zakaj je zahteval lastne imena tudi v rodivniku. Zloži toraj poseben poduk v ta namen ter ga pošlje vladarstvu 16. decembra.

Kranjske lastne imena, piše ondi Metelko, se sklanjajo kakor latinske, in sklanjatev je mnogokrat razvidna še le iz družega sklona ali rodivnika, na pr. Zalog-a, Ljubljana-ne, Sela-Sél, Ternovo-viga, Sostro-ra, Ovisše-ša, Straže-Straž, Kočevje-ja, Gorje-Gorj, Zeleznike-kov, Pirniki-kov, Novo mesto-Noviga mesta, Bruna vas-Brune vasi. Sliši se p. Zaloh (Saloch), Čreteš, ali iz rodivnika Záloga, Čreteža se vidi, da nam je pisati Zalog, Čretež. — Rodivnik se izvé na vprašanje: Od kod si? Iz Ljubljane, iz Poljan, iz Sél, iz Ternoviga, od Sostra. — Na vprašanje: Kako se pravi temu kraju? — odgovarja slovenski kmet v mestniku: Temu kraju se pravi v' Gorjah, v Cirklah, v Selcah, v Sostru, v Trebnim, na Dobravi (zu Dobrova), in od tod nemške oblike Gôrjach, Selzach, Sostru itd. — Imenovavnik ali prvi sklon pa se dobi na vprašanje: Kej, kako deleč je ta kraj — Zalog, Čretež, in tudi v množnem številu: Kej so Poljane? Kako deleč so Cirkle? itd.

Tudi ta poduk je vlada že 8. januarja 1823 radovoljno razposlala vradnijam po deželi, in Metelko je po tem takem prvi sprožil to jako koristno in potrebno delo. Koliko se je bilo tedaj doseglo, tega sicer ne vém; to pa vém, da si je Metelko zgodaj bil napravil abecedni spisec naj imenitniših krajevnih imen ljubljanske škofije v nemškem in slovenskem jeziku. Tudi to vém, da je verlo pomagal ranjkemu H. Freyer-ju, ko je prvi sestavljal vojvodine Kranjske zemljevid s slovenskimi imeni (l. 1842. 1849.), in vzlasti, da je na svetlo dal Freyer tedaj prav koristno knjižico: „Alphabetisches Verzeichniss aller Ortschafts- und Schlösser-Namen

des Herzogthums Krain in deutsch und krainerischer Sprache u. s. w. als Commentar zur Special-Karte des Herzogthums Krain (Laibach, 1846. 8. 159).“ Kar se bere v predgovoru o tem, kako se prav izrekujejo in sklanjajo lastne imena krajevne, je spisal mu menda Metelko. Vredba ni povsod dosledna; sestava imenska pa in pisava je dokaj dobra. — Nekoliko po tej knjigi je vravnal celo „Abecedni spisek imén vseh seliš, grašin, gradov in gradičev v Kranjski Vojvodini“ z ozirom na razdelitev dežele leta 1854, ki je (v IV. str. 214., slov. nem. spisek str. 46) na svetlo prišel l. 1857 v deželnem vladnem listu v Ljubljani. — L. 1853 je sestavil P. Kozler zemljovid slovenske dežele, in l. 1854 „Kratek slovenski zemljopis in pregled politične in pravosodne razdelitve ilirskega kraljestva in štajerskega vojvodstva s pridanim slovenskim in nemškim imenikom (str. 57) mest, tergov, krajev“ itd. (Na Dunaju 8. XXIV). Kranjske krajevne imena kaže naj bolje „Catalogus Cleri dioec. Labac.“, ki jih ima od l. 1866 tudi po slovenski, zdaj že precej popolnoma. — Vladni tolmači imajo toraj v tem oziru sedaj lahko delo, vse drugače kot nekdanj Metelko.

Šolsko obzorje.

Iz Zagreba. Program razstave učnih pripomočkov prvega splošnega hervaškega učiteljskega zbora v Zagrebu meseca avgusta l. 1871.

1. S prvim splošnim hervaškim učiteljskim zborom se bo vredila razstava razuoverstnih učnih pripomočkov, ktera se bo 19. avgusta odperla in 29. avg. zaperla.

2. Namen tej razstavi je ta, da se naše domače učiteljstvo seznaní z vsemi pripomočki, ktere kjerkoli rabijo za olekšavo in za boljše napredovanje v poučevanju.

3. Da se pa le izvrstnim in s skušnjo za dobre poterjenim učnim pripomočkom odpre pot v naše šolstvo, se bojo imenovali posebni strokovnjaci, ki bojo vse take učne pripomočke razsodili in potem svojo razsodbo v razstavnem izkazu priobčili.

4. Najizvrstniše in najboljše stvari, ki bojo v razstavi, se bojo v razmernem številu kupile in s posebno lotrijo, ki se ima v ta namen osnovati, izigrale.

5. Vsak ima stvari za razstavo na svoje stroške semkaj poslati, a razstavin odbor mu bo pozneje na stroške odborove stvari uazaj odpravil.

6. Tudi bo razstavin odbor poskrbel, da železniška in parobrodaska društva znižajo vozno ceno za reči, ki bojo tej razstavi namenjene; zato pa tudi vsak, kdor hoče kaj poslati, mora razstavnemu odboru kmalu naznaniti, koliko bo zvezkov ali paketov, da mu namreč odbor v pravem času za ta namen potrebne izkaznice (certifikate) more poslati.

7. Ta razstava je razdeljena na 6 razredov, a vsaki razred na več podrazredov.